

ՑՈՒՑԱԿ ՄԱՅՐ ԱՌՈՒ Ա. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՆՈՐ ՍՏԱՅՎԱԾ ԶԵՌԱԳՐԵՐԻ*

№ 208

ԱԻՑՏԱՐԱՆ

Քերբեր՝ 307:— Պրակներ՝ 27, յուրաքանչյուրը 12 թերթից, որոնցից ԻՋ՝ 4, Ա՝ 9, Բ և Դ՝ 10, Ա և Ը՝ 11 թերթից են:— Մեծուքյունը՝ 19,7×15,2×6 սմ.:— Նյութը՝ ղեղնած և կեղտոտած, երբեմն հաստ և երբեմն էլ բարակ մազաղաթ: Միայն ձեռագրի վերջին մասը, Բ. Բ. 256—307, թուղթ է:— Կազմը՝ մաշված կաշեպատ սովորաբար: Պաշտպանակներ՝ սկզբից և վերջից մեկական հասարակ հաստ կապույտ թուղթ:— Վիճակը՝ բավարար: Միայն վերջից թերթի է և հիշատակարանը ընկել է: Չարագործ մի ձեռք ձեռագրից կտրել է Մատթեոս, Մարկոս և Հովհաննես ավետարանիչների նկարները: Մնում է միայն Ս. Հովհաննեսի նկարը (Բ. 155բ):— Գրությունը՝ միասյուն:— Դատարկ բղբեր՝ չունի:— Տաղեր՝ 22:— Գծումները՝ ճշշումով:— Գիրը՝ բուրգի:— Զարդագրություն՝ ձեռագիրն ունի բավական գեղեցիկ համաբարբառներ, խորաններ, կիսախորաններ, լուսանցազարդեր, թուղթներ, կենդանիներ, ծառեր, ծաղիկներ, սրբեր և գմբեթներ: Կան նաև բազմաթիվ թռչնազդեր, զարդազդեր և ձկնազդեր, ինչպես նաև մեկական հատ հրեշտակազդ (Բ. 12ա), զազանազդ (Բ. 99ա) և կենդանազդ (Բ. 156ա):— Գրիչը՝ անհայտ:— Պատվիրատուն՝ անհայտ:— Մաղկաղը՝ անհայտ:— Ժամանակը՝ ԺԵ—ԺԶ դարեր:— Վայրը՝ անհայտ:— Մանրություն՝ վեհափառ Հայրապետի Հարավային Ամերիկա այցելության առթիվ, 1960 թվականի սեպտեմբեր ամսին, ձեռագիրը նվեր է ստացված Արգենտինայի Կորդոբա քաղաքի բնակիչ աղանաջի նշանգ Քիրիշյանի կողմից:

ՀԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Բ. 243բ.— Ո՛վ եղբարք, այս ցանկն պահապան էր, նոր գրեցի:

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Բ. 1ա.— (Կա 14—15 բառ հայատառ տառերեն, որի մի մասը անընթեռնելի է):

Բ. 150ա.— Սիթէմ օնէյր իտմը:

Բ. 183ա.— Տ տարեթարձ կաղանդ:

(Ձեռագրի վերջին պահպանակին կապած է մի թուղթ, որի վրա գրված է հետևյալը):

Սոյն նուիրատուն նրուանդ Քիրիշյան ծնած է Ատանա 1901-ին, մօր կողմէ Տապանջան, իսկ հօր կողմէ Քիրիշյան գերդաստանէն:

Նրուանդ Քիրիշյան 1909-ին, Ատանայի ջարդին զոհ տալով իր ծնողքը և մեծ եղբայրը, որը կը մնայ մանուկ հասակին մէջ և կը լանձնուի իր քրոջ Տիկին Լուսածին Մահսէրեճեանի խնամքին: Նա իր նախնական

կրթութիւնը ստացած է Ատանայի Ֆրանսական դպրոցին մէջ: Կիրիկիոյ պարպումին կ'երթայ Ցունաստան և ուրկէ 1927-ին կուգայ վերջնականապէս հաստատուի Հարաւային Ամերիկա—Արժանթին—Գորտոպա քաղաքը, ուր կ'ընտրէ իր կեանքի ընկերը՝ օրերորդ Աղանի Պաղանի հօր կողմէ, իսկ մօր կողմէ Քեսթլեան, որը նուրպէս Ատանացի և իր նախնական կրթութիւնը ստացած է տեղւոյն ազգային կեդրոնական վարժարանին մէջ: Սոյն երջանիկ ամուլը կողք-կողքի տալով կը կերտեն իրենց փայլուն ապագան և այժմ կը սպասեն այն բախտաւոր օրուան երթալու Մայր Հայրենիք, հոն անցնելու համար իրենց կեանքի վերջին քաղցը և երջանիկ օրերը:

4 սեպտեմբեր 1960—Արժանթին—Գորտոպա:

Նրուանդ Քիրիշյան:

Հայրին անունը Սարգիս Քիրիշյան, մայրին անունը Ռէքէզա Տապանճեան—Քիրիշյան:

Աղանիին մայրին անունը Մայրամ Գիստէլիան, հայրին անունը Սահակ Պաղանիան:

№ 209

ԱԻՑՏԱՐԱՆ

Քերբեր՝ 343 (341+Բ. Բ. 5ա և 205ա):— Պրակներ՝ 29, յուրաքանչյուրը 12-ական թերթից, ի բաց առլալ իՋ՝ 6 և ԺԴ՝ 13 թերթից են:— Մեծուքյունը՝ 18,1×13,6×6,3 սմ.:— Նյութը՝ ղեղնած հասարակ թուղթ:— Կազմը՝ կաշեպատ տախտակ, որի վրա ճշշումով զարդեր են նկարված: Կազմի կաշվի մի մասը պատռվել է, իսկ բռնիչներից մեկն ընկել է, մնում է միայն մեկ հատը: Կազմի առաջին կրկնի ամրացված են բազմաթիվ գմբեթ, մի խաչ և չորս ոչ թանկարժեք բարեր (15 սմ. երկաթեղով):— Պաշտպանակներ՝ չունի:— Վիճակը՝ բավարար, սակայն թղթերը տեղ-տեղ ցեցակներ են:— Գրությունը՝ միասյուն:— Դատարկ բղբեր՝ չկան:— Տաղեր՝ 18—19:— Գծումները՝ ճշշումով:— Գիրը՝ բուրգի:— Զարդագրություն՝ ձեռագրում կան բավական գեղեցիկ համաբարբառներ, խորաններ, կիսախորաններ, լուսանցազարդեր, խաչեր, թուղթներ, կենդանիներ, ծառեր, ծաղիկներ, զարդազդեր և թռչնազդեր: Կան մարդադուլ թուղթներ (Բ. Բ. 136բ և 244բ), ինչպես նաև չորս ավետարանիչների մեծադիր գեղեցիկ նկարները՝ Բ. Բ. 12բ, 103բ, 160բ և 263բ:— Գրիչը՝ Դավիթ արեղա:— Պատվիրատուն՝ անհայտ:— Մաղկաղը՝ Մանվել:— Ժամանակը՝ 1463 թ.:— Վայրը՝ հավանաբար Հաղբատի վանք:— Մանրություն՝ սույն ձեռագիրը, գեղաշնորհ Տ. Ասողիկ եպիսկոպոս Ղազարյանի ձեռամբ, Բոմբեյի եկեղեցուց 1958 թվականին նվեր է բերված Մայր Աթոռի ձեռագրատան:

ՀԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

Բ. 10ա.— Զանպիտան ծառայս զսուտանուն Դաւիթ արեղայս յիշեցէք ի Քրիստոս:

* Շարունակված «Էջմիածին» ամսագրի 1964 թվ. կանի № Ը—Բ-ից:

Թ. 103բ.— Ձմանուէլ նաղաշ յաղաւթս յիշայ աղաշեմ ով սուրբ ըմբիթնողը:

Թ. 159բ.— Զստացաւ Սուրբ Աւետարանիս զԴաւիթ արեղայս և զապաշխարող զմայրն իմ զՄովսէսիհան և զբարեպաշտ զծնաւոսն իմ և զեղբարսն իմ և զայլ արեան մերձաւորք իմ յիշեցէք ի Տէր Յիսուս Քրիստոս մարութր աղաթիւր: Ամէն:

Ընդ նմին և զիս զմեղաւոր գրիչս զստաւնուն զսեպեալ հոգով և տառապեալ մարմնով զԴաւիթ արեղայս, ով որ յիշէք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է արհնեալ յաւիտեանս: Ամէն:

Թ. 263բ.— Զաւետարանս յորժամ կարդայք զնաղաշ Մանուէլ մի՛ մոռանայք:

Թ. 264ա.— Ո՛վ սուրբ ընթերձողք, զծառայ ձեր նաղաշ Մանուէլ յաղօթս յիշեցէք, աղաշեմ:

Թ. 338բ.— Փա՛ռք և պատի՛ւ գոհացողական փառաւորութեամբ, փառաւորեցելոյն իսկութեամբ, անհաս վեհի, և անկարաւտ հզարի, Հաւր անսկըղնականի և Որդոյ սկըղնականի (թ. 339ա) և Սրբոյ Հոգոյն գոյակցի, յամենայն գոյացեալոց և ի բնաւից արարածոց յերկնաւորաց և յերկրաւորաց, յիսկէից և յանիսկէից, այժմ և միշտ և յաւիտեանս զաւիտենից: Ամէն:

Իսկ չորից աւետարանչացն խորհուրդ բազմաբնակ տեսանի: Զի ոմանք ասեն թէ չորից Աւետարանացն են, չորք անկիւնք արարածոց՝ արեւելք, արեւմուտք, հիւսիս, հարաւ, պարտ էր համասփիւռ քարոզել զԱւետարանն:

Իսկ ոմանց հաճոյ թուեցաւ ըստ չորից մշտահոս գետոցն՝ յաղենական աղբերէն յառաջ խաղացեալ առ տիեզերաց առողումն: Եւ անուն միոյն Փիսոն, Բ՛ Գհհհ, Գ՛ Տիգրիս, Դ՛ Եփրատէս, և սոցա գոլով նմանապէս թուով ուռճացեալք ի (թ. 339բ) կենդանական աղբերէն, ոռոգանել զպարեալ միտս մարդկային բնութեանս:

Նոյն օրինակ ըստ տեսութեանն եղեկիէլի, քառակերպեան աթոռոյ՝ մարդ, առիծ, եղն, արծիւ: Զանմարմնոցն Տէր տեսանելով բազմեալ ի փառացն աթոռ իմանալի ցուցմամբ, զխնամա բոլոր բնութեանս զակնարկումն, որ աստուածապէս ի տիրաբար բերմամբ նշանակէ զիսեմն առ ի հողածինս հոգեղինացն անմահից, զմահականացուս առնել հաղորդս: Եւ և ի գերակատար հանել ի փառս: Վասնզի փառաց թագաւորին Քրիստոս փառակիցն Հաւր և Հոգւոյն զմերս առնելով բնութիւն, ինքեան միացոյց աստուածութենէ, ուսուցանելով, մի դաւանել Որդի որ յԱստուծոյ Հաւրէ և որ ի Մարի(թ. 340ա)ամայ Սրբոյ Կուսէ անճառ միութեամբ զոր աւետարանականն ուսուցանեն բանք մինչ ի կատարած, անպա-

կաս և անյաւելուած հաւանութեամբ հաւատահաստատ կարգաւք ի նոյն յարելով յառաքելականն քարոզութիւնն, որ զաստուածախաւսն վարդապետութիւն ի դրոշմեալ զսակաւս ի բաղմացն, առ ի հաւատալ թէ Յիսուս Քրիստոս է Որդի Աստուծոյ, ըստ վեհին Յովհաննու հաւատալ և զկեանսն յաւիտենական ընդունել յանուն նորա:

Ուստի և տեսեալ զսորայս անճառ փրկագործութեան խորհուրդ ոմն Դաւիթ քահանայ, և էր ի յարքայանիստ Տոսիխիստ, ընդ հովանեաւ և հրաշափառ կաթողիկէ ծիրանէոր Սուրբ Աստուածածնիս և բազմահաւատ սրբոց:

Ի հայրապետութեան Տեառն Զաբարիայ կաթողիկոսի, և յառաջնորդութեան Տեառն Ղուկաս Հաղբատայ արհնալիսկոպոսի: Եւ ի թագաւորութեան վրաց Գիւրգու, և ի թվականին Հայոց ԶԺԱ (1463 թ.), և ի քրաւնիկոնն ճՄ ապրիլի ԻԲ, Զատիկ շաբթիւն, որ զսե Զատիկ արարաք, հինգշաբթ արն Ռ (1000) թուրք մարդ էր եկել ի Լաւին ի ջրի դարին յետե թաքել Ի (20) ձիաւոր էր եկել խաբով զղղան զհաճաւ այս տաւարն տարել և ձէն ընգաւ ի քաղաքս թէ քիչ հեծել է ի քաղաքէս, ԲՃ (200) լաւ տղամարդիկ ի դուրս ելան յետն է ինչ ուր ի Լաւին, ի ջրի էնդեհն զնացին, հետեակ զաղորած, նետերն հատած, և անարաղ, և անսիհ, անկասկածի, իմ մեղացն (թ. 341ա) և իմ շար գործոցն և մեծ հեծելն ի դուս էին եկել և երկու դիմաց բոլորել, և ի սուր բաշել, և զամենոց զլուխն տարել: Վա՛յ ինձ զէն ատուր սուրն, զլացն, ո՛վ կարէ բերան պատմել, որ զէն տղայմարդիքն անզլուխ և մերկ բերէին դասու ի դաս հէնց որ ոչ ով զիւր մեռնն չկարէր ճանաչել. և զայն ատուր լացն զողբն ոչ ով չի կարել պատմել. վա՛յ ինձ Ռ բերան: Քրիստոս Որդին Աստուծոյ Սուրբ Աւետարանիս բարեխաւսութեամբ զիւրեանց հոգին էն սուրբ նահատակաց ու արեամբ ներկեալ մարտիրոսացն զասակից ու պսակակից արասցէ: Ամէն, ամէն:

Եւ զստաւանուն Դաւիթ քահանայս որ զԱւետարան(թ. 341բ)ս գրեցի մի բերան Աստուած ողորմի հրամայեցէք և Աստուած թողու զմեղքն և զձեր յանցանքն: Ամէն: Զի խոշորութեան և սղալանաց գրոյս անմեղադիր լեբուր, զի կայր մեր այս չափ, դառն և դժար մահտարածաժիս և կոտորումն Զատիկ հինգշաբթիս, ախ վա՛յ, ախ վա՛յ, ինչ անեմ գերիս:

ՆԻՇԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Թ. 1ա.— Ես Շահավադս, որդի Մուրադին, զնեցի զՍուրբ Աւետարանս ի հալալ արդեանց իմոց յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց, հաւրն իմոյ Մուրադին, և

մարն իմոյ Աղատմէլիքին և եղբարն իմոյ Եղգամ-
բախիին և կենակցին իմոյ Սայ... վհանին, և հարսին
իմոյ... նաթապին, և որդոցն իմոց Վէլիջանին և... ին, և
զստերն Գաւհարաշատին և Շահ... ին, և հարեղբարն
իմոյ Յաղութին, և... որդոցն Մէլիքզատին, Քահ-
կին, ... Մէլիքսեֆին, և ամենայն արեան մերձաւո-
րաց իմոց, և տղի հարեղբարորդուն իմոյ ... կա-
ղայ և ի ձեռն ... ասէ ողորմիս վերագրեալ նշեց
... և այլ որք հանդիպ... այսմ աստուածաշունչ...
կարգալով կամ արիւնակելով յիշեցիք ... այլ լաղաւթս
... զստացող Սուրբ Աւետարանիս զՇահսմարն և զիւ
նշեցեալն և Աստուած զձեզ յիշէ ի միւս անգամ
գալտեանն ... և զայս Սուրբ Աւետարանս տղի յիշ-
տակ Մելիքսեֆ սարգաւազին, որ որ իմոց կամ իմ
ազկական ... անէ կամ առնու ջանայ նա մեր մեղացն
Տէր լինի ... ական Աստուծոյ, Աստուած ողորմի:

Ք. 1ա.— Փա՛ռք ամենասուրբ Երրորդութեան,
ԶԺԱ—1462 թ.— Մ. եպս. 19—12—27, 18 Բոմբէյ,
նա Յակոբ ժամարար ծառայ եմ Աստուծոյ թուականն
... է Համիրայ ամսոյն ԻԶ-ումն ... գիրս: Յիշատակ է
Սուրբ Աւետարանս մահապի Յէրապիտի որդի Տէր
Զաքարիային: Աստուած շար նիաթէ և շար աշկէ ան-
պատրաստ...: Ամէն: Մեղա՛յ, Աստուծոյ:

Ք. 2ա.— Ես Դաւիթ ա. զնեցի զՍուրբ Աւետարանս
ի հալալ արդեանց իմոց յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց
հարն իմոյ Մէլիքօշին և մարն իմոյ Արզուին, եղբարն
իմոյ Մարգարին, Գալաւթին և Մուրազին և իմ քուերն
Նաթապին և Քուրվանդին, և փեսին իմոյ Վարդանին և
իւր որդոցն Միրիջանին, Բէգիջանին, Քաթիարին, Մէհ-
րաբին, հարսին իմոյ Հաւաւսիսին և Խանդուտին և
իմ թոռներուն Արաղզին և Վարդազին: Եւ այլ արեան
մերձաւորաց իմոց մեծի և փոքու: Եւ այլ ով որ հան-
դիպիք յայսմ Աստուածաշունչ Սուրբ Աւետարանիս
կարգալով կամ արիւնակելով Յիշեցիք ի մաքրա...
յաղաթս ձեր զիս և զ... յիշէ ի Տէր միւսանգամ
գալտեանն ... Հայր մեր երկինքս ...

Ք. 3ա.— (Կա Բոմբէյի Հայոց եկեղեցու կլոր կնիքը):

St. Peter's Armentan Church.
Bombay. Erected 10 Oct. 1796.

(Նույն կնիքը կնքված է նաև հետևյալ էջերում.—
12ա, 13ա, 46ա, 71ա, 103ա, 129ա, 160ա, 204ա,
251ա, 263ա, 294ա, 332ա, 340ա և 341բ):

Ք. 3բ.— Ես ասացի ի վերա...

Ք. 4ա.— Փա՛ռք ամենասուրբ Երրորդութեան Հայր և
Որդոյ: Ես Դաւիթ զնեցի Սուրբ Աւետարանս ի հալալ
արդեանց ինձ և ծնողաց իմոց, հարն իմոյ Մէլիքին
և մարն իմոյ Արզուին, եղբարն իմոյ Մարգարին,
Գալաւթին և Մուրազին, և իմ քուերն Նաթապին և
Քուրվանդին, և փեսին իմոյ Վարդանին, և իւր որդոցն
Միրիջանին և Բէկիջանին, Քաթապին, Մէհրապին, և
հարսին իմոյ Հաւաւսիսին և Խանդուտին և իմ թոռ-
ներուն Արաղզին և Վարդազին, և այլ արեան մեր-
ձաւորաց, մեծի և փ... Յաւաւսիս: Ամէն: Հայր մեր
որ յ... ի Հայրն իմ որ քնակ:

Ք. 5ա.— Գրվեցաւ յիշատակարանս ձեռամբն Յա-
կոբ ժամարարիս ի թուականն ՌՃԱ (1682), փոքր

թուականն Կէ Համիրայ ամսոյն ԻԶ, օրն պատկեր էր-
կուլաբիքի:

Ես ձեք Տէր Եստեփանեսին, թոռն Տէր Առաքելի որդի
Տէր Յակոբս եկի զեղս, Բվինն ՌՃԵԱ (1692), փոքր
թիվն Կէ-ումն Նաղար ամսոյն ԻԵ, օրն Սուրբ Խաչ կի-
րական էր որ գիրս գրեցի, վերջ գրոյս:

Դարձեալ յիշեցէք զվերջին յիշատակ Սուրբ Աւետա-
րանիս զԱստուածատուրն, և զկողակից Երեսնն, և
որդի Ռեշին, և զուստրն Մարամատիկն, և Երաբբն
Միմնն և զԹուրան և կողակից Շուշանն, և զստեղբն
Բէկիլին և զՄարինոսն: Գրեցաւ թիվս փոքր ՌՃԼ (1688)
Համիրայ միւսմն վերջ:

Ք. 5բ.— Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս Յէրապիտն
և որդին նորայ Տէր Զաքարին և զմայրն իմ Դասա-
զուին, և իմ հօրեղբայր Ամիրջանն, Ղազարն, Մարգարն
և Սահանն, և Գառապարն, Ղարախանն, Մկրտիճն և
Փանոսն, որ ես Ձ լիտր ցորէն, Մառունն որ ես էլ Ձ
լիտր ցորէն, Կիրակոսն ես Ձ լիտր ցորէն: Այս ցորէնս
տվին էս Աւետարանս առին իւրեանց հոգոյն յիշատակ
տվին ի դուռն ԺԲ Առաքելոցն ի ձեռն Յէրապիտի որդի
Տէր Զաքարիս որոյ... օրհնութեամբ եղեցի: Ամէն
... ՌՃԺԳ (1669) յունվարի մին:

Ք. 8բ.— Փա՛ռք ամենասուրբ Երրորդութեան և մի
աստուածութեան, անուն և անգուպական անձաւորու-
թիւն և մի անբաժանելի միասնակոյն Սուրբ Երրորդու-
թեան շար և Որդոյ և Սուրբ Հոգոյն յաւիտեանն: Ամէն:
Արդ, ըստացաւ ուղայփառ և մարգարտաշար Սուրբ
Աւետարանս հալալ վաստակոց իւրոց յիշատակ յիւր
և իւր ծնողացն: Ես Զուրապս զնեց յիշատակ ինձ և իմ
ծնողաց իմոց Ներսէսին, և մարն իմոյ Քանդարին, և
եղբորն իմոյ Շահուլուն, և Ուրին վարժէլն և Մակի-
տին, և Բացիկին, և կողայակցին իմոյ Անթառմին,
և Միտինին, և Ռոբաթարին, և յետի կին իմ Զարդարին,
և որդուն իմոյ Յոսատէվանին, և զստեր իմոյ Քանաւա-
րին, Համանտուխին, Արզախտուխին, Նաղուին և Քիշ-
միշին, (թ. 9ա) և հարսին իմոյ Ոսկուն, և եղբոր որ-
դուն իմոյ զԱրսէլին, և հարսն իմոյ Գուլահանին,
Քուրվանտին, և եղբար զստերն իմոյ Դուլարտուխին,
Քամարին, Զամանին և տղին Սարգիսին, և Ամիրսար-
գիսին, և հարսին իմոյ Դուլաթին, և որդուն նորայ
Ղայտուրալուն, Երալուն, Նուրալուն, և զիս անաթան,
փծուն, եղկելի և մեղաւոր զՔարուրս ի բարեաց և փա-
րամս ի շարեաց, զետին և զուշինս սարգաւազաց որ
չեմ նման սարգաւազաց, զիշերն քնով եմ յղբացած,
զուրկ և թարուր ի սաղմոսաց, և ոտն անկեալ աղա-
չեմ զձեզ, ո՛վ սուրբ զահանայք, ով որ հանտիպիք,
կամ կարգալով, կամ յարիւնակելով յիշեցէք ի սուրբ
և մաքրափալ աղաթս ձեր և Քրիստոս զձեզ յիշէ իւր
սոսկալի դատաստանին, որ ասէ եկայք արհեսալ էք
հար իմոյ ժառանգեցէք զկենսան յաւիտեանէից: Արդ, գրե-
ցաւ յիշատակարանս ի թիվն Ռ... և Քրիստոս Աս-
տուած ողորմ զնոյն և ըստացողին: Ամէն: Հայր մեր
որ...

Ք. 10բ.— Զստացո Սուրբ Աւետարանս հալալ աղ-
ղանդեանս յինձ Խանքիկի, Սուլթան Զուրարն, Խանսուլ-
թան Դուհարին, Թէթրոյին, Ներսէսին, Զուհարին, Հայոց

Քվ. ՌԳ-ին (1555), Ա բերան Հայր մեր երկինք հրա-
մեցեր:

Ք. 11ա.— Զատացալ Սուրբ Անտարանիս որ հա-
յալ արդեանց իմոց. զնեցի զԱսուր Անտարանս յիշա-
տակ ինձ Վարդան քահանայիս և ծնադրն մեր, զհայոն
մեր Յովաննէս, և մայրս մեր Հաւատախաթուն, և զԳո-
ղակիցն իմ զՄարթախաթուն, և զԳրիգորսն իմ զԳրիգորսն,
և զԱլեքսանդոս, և զՌուստակէս, և զԵղրայրսն իմ
զՄարշէն և զՄկրտիչ, և զննչեցեալսն մեր Զաղուտ,
Մովսէս, Բախշիկ, Ստեփանոս և զԿոստանցեալն ի Քրիս-
տոս զՄկրտիչ արեղայն, որ Անտարանիս համար
կանդնեալ Մ թանկով, և Աստուած զիրեանց հոգին
էն արեամբ ներկեալ մարտիրոսացն և սուրբ ճշմարտա-
րաց, և սուրբ կուսանաց և սուրբ քահանայապետացն
դատակից ու պատկալից արասցէ: Ամէն:

Ք. 11բ.— Եւ որպէս կու հրամայէ թէ Երանի որ
ունիցի զուսակ ի Սիոն և բնդանի Երուսաղէմ: Եւ որպէս
կու հրամայէ Քրիստոսի բերանն Անտարան թէ Գան-
ձեցե՛ք ձեզ զանձ բազում յերկինս, ուր ոչ զեշ մերձե-
նայ և ոչ ցեց և ուտի՛ճ ապականեն: Զի ուր զանձը
ձեր են, անդ և սիրտը ձեր եղիցին: Որով զմեզ յիշէ
առաջի ահեղ առեկին Քրիստոսի, և մէկ բերան Աս-
տուած ողորմի առէ, Քրիստոս Աստուած ամենեւցուն
ստեղծաւորն զիւր մեղքն ջնջէ աստ և ի հանդերձաւն:
Ամէն: Ընդ նմին և զիս անարժան զիցուն զրիս, զսու-
սանուն Գաւթ արեղայն Փայտակարան Տուփխատ,
յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս և Աստուած զմեզ յիշէ: Ամէն:

Ք. 12ա.— Հաւատարակից ջշ լրբամ թագաւորու-
թեանն զոհացաւ ի Տեառնէ հաստատեցաւ փարատու-
թիւն:

Եւ որպէս կու հրամայէ թէ Ուր ունիցի զուսակ ի
Սիոն և բնդանի Երուսաղէմ, և որպէս կու հրամայէ
Քրիստոսի բերանն Անտարան թէ Գանձեցէ՛ք ձեզ զանձ
բազում յերկինս, որ ոչ զոչ մերձենայ և ոչ ցեց և ուտի
ապականեն ննն: Զի ուր զանձը ձեր են անդ և սիրտը
ձեր եկեղեցին: Ով որ զմեզ յիշէ առաջի ահեղ առեկին
Քրիստոսի և մէկ բերան Աստուած ողորմի առէ, Քրիս-
տոս Աստուած ամենեւցուն ստեղծաւորն զիւր մեղքն ջնջէ
աստ և ի հանդերձաւն: Ամէն:

Գրեց զայս բոլոր զիրս Յակոբբան, յիշեցէ՛ք ի Քրիս-
տոս: Ամէն:

Ք. 83ա.— Խառնի:

Ք. 103ա.— Ընդ նմին և զիս զՎարդան քահանայս և
զԿողակիցն իմ զՄարթախաթուն և զուսակսն իմ Գերսամ,
և զԱլեքսանդոս, և զՌուստակէս, և զԵղրայրսն մեր Մար-
շէն, և զՄկրտիչ, և զննչեցեալսն մեր Աղուտ, Մովսէս,
Բախշիկ, Ստեփանոս, և զհայրս մեր Յովաննէս, և
զմայրս մեր Հաւատախաթուն, յիշեալ լինիլէք ի Քրիստո-
սէ Աստուծոյ մերոյ:

Ք. 160ա.— 1926 յուլիսի 15-ին ընդօրինակեցաւ բո-
լոր ծանօթութիւններն և յիշատակարանները. ինչպէս և
նշանակեցի էջեր, կնքելով և Ս. Եկեղեցւոյ կնիքով:
Վիճակաւոր Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ, 1921—1927, Յով-
հաննէս քահանայ:

Ք. 263ա.— Տէր Մխիթար:

Ք. 341բ.— Տէր սերս է ի որդի:

Մտալեցէ՛ք... խնարհեցո Տէր զունկն քո և լուր ինձ
զի աղբատ և տնանկ եմ ես:

Պահա զանձն իմ սուրբ Տէր և փրկեալ զծառայս քո
Աստուծոյ որ ի քեզ յուսացայ: Ողորմեա ինձ Տէր զի
առ քեզ ազադակեցի զսուր հանապաղ ուրախ արայ
զանձն ծառայիս քո, զի առ քեզ Տէր համ փառ:

№ 210

ԼՍՄԲԲՈՒՍՅՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱՍԽՈՒԹԻՒՆԸ

Փետրեբը՝ 123:— Պրակեբը՝ 11, յարաքանչյուրը 12
թերթից, ի քաց առայ հետեւալ պրակները՝ Ե՝ 3, Ժ՝ 10
և Ա՝ 14 թերթից:— Մեծուրյունը՝ 23,2×16,4×2
սմ.:— Նյութը՝ մաքուր սպիտակ դիմացկուն թուղթ:—
Կազմը՝ կաշեպատ սովորաթուղթ:— Պահպանակներ՝
սկզբում և վերջում մեկական զինալուծ զծաւոր հա-
սարակ թաղթ:— Վիճակը՝ լալ:— Գրութիւնը՝ միա-
յայուն:— Գառաւի թղթերը՝ 126, 127 և 128:— Տողերը՝
27:— Գծումները՝ ճշումամբ:— Գիրք՝ նոսրգիր:— Զար-
գագրութիւն՝ ձեռագիրն ունի Ս. Ներսէս Լամբրոնացու
մեծագիր գեղեցիկ զունաւոր նկարը (թ. 3ր), մեկական
գեղեցիկ զունաւոր լուսանցազարդ և գլխազարդ
(թ. 4ա), մի հատ խառը ձկնագիր-մարդագիր (թ. 4ա)
և բազմաթիւ ծագկադրեր, միայն կարմիր թանաքով
զծված:— Գրիւր՝ անհայտ:— Պատվիրատուն՝ ան-
հայտ:— Մտղիղը՝ անհայտ:— Ժամանակը՝ ԺԷ—ԺԸ
դարեր:— Վայրը՝ անհայտ:— Մանրութիւնը՝ սույն ձե-
ռագիրը նկեր է ստացվել Կահիրէից 1961 թվականին,
պր. Հրանտ Նասիպյանի կողմից:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ք. 1ա.— Գիրք որ կոչի խորհուրդածութիւն
վասն ուղղափառ հաստատոյ:

Շարադրեալ ի Տեառն Ներսիսէ Լամբրո-
նացւոյ յԱրքեպիսկոպոսէ Տարսնի Կիրիկիոյ:
Ի Հայրապետութեան Տեառն Գրիգորի ա-
մենբնիք ամենից հայոց կաթողիկոսի մա-
կանուամբ Տղայ կոչեցելոյ:

Ի ժամանակն քրիստոսապասակ արքային
հայոց Լէօնի:

Ի շրջանի ընթացից ամանակի ՈՒԶ (1178)
թուոյ Հայոց, ի մէջ լերանցն Տորոսի:

Ք. 2ա.— Յառաջաբանութիւն հեղինակի
սրբոյ մատենիս:

Ք. 3. 4ա—123բ.— (զրբի տեքստը):

Ք. 124ա.— Ցանկ զլիսոց բանից պարունա-
կելոց ի մատենիս:

№ 211

ՊԱՐԶԱԲԱՆ ՍՏՈՒԳԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Փետրեբը՝ 54:— Պրակեբը՝ 6, անհամաչափ: Ա պրա-
կը՝ 6, Բ, Դ և Զ՝ 8, Գ և Ե՝ 12 թերթի:— Մեծուրյունը՝
19×13,8×1,1 սմ.:— Նյութը՝ դիմացկուն մաքուր
թուղթ:— Կազմը՝ սովորաթուղթ, որի կոնակի վրա սա-

կեզույն տառերով գրված է «Մեկնութիւն»։ Պաշտպանակները՝ սկզբից և վերջից մեկական գունավոր հասարակ թուղթի վրայ։ Գրութիւնը՝ միասուն։ Դատարկ քղերը՝ չկան։ Տղերը՝ 28—29։ Գծումները՝ առանց ճշման։ Գիրը՝ նորագիր։ Զարգացրութիւն՝ չկա։ Գրիչը՝ անհայտ։ Պատկերաւորութիւն՝ անհայտ։ Ժամանակը՝ ժ.թ. դարերի։ Վայրը՝ անհայտ։ Մանրաբնութիւն՝ սույն ձեռագիրը նվեր է ստացված Նիկողայից (Կիպրոս) 1961 թվականի նոյեմբերին, Կարապետ Թաշճյանի կողմից։

ԲՈՎԱՆԵԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Թ. 1ա.— Պարզաբան ստուգաբանութիւն և բարէբանութիւն աստուածային Բանի մարմնացելու ըստ սկզբանց աստուածաբանութեան սուրբ վարդապետաց Եկեղեցւոյ սպասաւորաց նմին բանի և մեկնութիւն յառաջին գլխոյն Աւետարանի Յոհաննու գլխաւորին աստուածաբանիցն։

Շարադրէր զսա Պատիէ Հապիպ վարդապետ Ֆրանսացի ի կարգէ Յիսուսեանց յարթայնիստ քաղաքն Ըսփահանի յամն Ռոկո (1663) թվականի Ֆրանկացի։

Վասն փառաց նմին բանի Աստուծոյ և պատուոյ Սրբուհւոյ Աստուածածնին։

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(Սկզբի պահպանակի կոնակում)։

Սուրն ձեռագիր «Պարզաբան ստուգաբանութիւն» մատենանը կը նուիրեմ Ս. Էջմիածնայ մատենադարանին, առ ի մատակարարութիւն հոգևոր կրթութեան։

Աստուծոյ համեստ ծառայ մը՝ Կարապետ Թաշճեան։ Նիկոսիա (Կիպրոս) 5.11.61

Թ. 1ա.— Icpaham for sets.

№ 212

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ

(Հունարեն)

Թերթերը՝ 165։ Պաշտպանակները՝ 21, յուրաքանչյուրը 8 թերթից, ի բաց առաջ ժ.՝ 6, ԻԱ՝ 7 և Ա՝ 9 թերթից։ Մեծութիւնը՝ 17,7×12×2 սմ.։ Նյութը՝ ղեղնած ողորկ դիմացկուն թուղթ։ Կազմը՝ կաշնկապատ ստվարաթուղթ, որի վրա երկու երեսներին ճնշումով զարդեր են նկարված։ Պաշտպանակները՝ սկզբից և վերջից մեկական թերթ հասարակ թուղթի։ Վիճակը՝ լավ։ Գրութիւնը՝ միասուն։ Դատարկ քղերը՝ 1 և 165։ Տղերը՝ 20։ Գծումները՝ ճշումով։ Գիրը՝ հունարեն (անխնամ գրված)։ Զարգացրութիւն՝ ձեռագիրն ունի կարմիր թանաքով նկարված շատ նուրբ և սիրուն երեքական գլխազարդեր և զարդազեր (թ.թ. 2ա, 82ա և 157ա), ինչպես նաև բազմաթիվ հասարակ զարդազերի էջ 48բ-ում կա մի գեղեցիկ ծաղկեփունջ, կարմիր-սպիտակ, շրջանակի մեջ առնված։ Շրջանակն ինքնին ներկայացնում է հունական խաչերով և տառերով գրված նրկու տողերի մի ամբողջութիւն։ Գրիչը՝ Ապոստոլոս Կոնստան։ Պատկերաւորութիւն՝ անհայտ։ Մաղկողը՝ շատ հավանաբար նույնինքն ձեռագրի գրիչն է։ Ժամանակը՝ 1725 թ.։ Վայրը՝ Սակըզ աղա (Քիոս կղզի)։ Մանրաբնութիւն՝ սույն արժեքավոր ձեռագիրը արտասահմանից նվեր է ստացված Վեհափառ Հայրապետի միջոցով։

ԲՈՎԱՆԵԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ձեռագրի առաջին մասը (թ.թ. 2ա—81ա) ներկայացնում է Հունական Ուղղափառ Եկեղեցու խաղային երաժշտական գիտելիքների մի հավաքածու։ Տրված են այդ խաղերի բացատրութիւնը և իմաստը, զանազան տախտակներով և նկարներով, շատ պատկերավոր կերպով։

Կան հունական տաղաչափության հիմունքները ամանակի, խաղերի և երաժշտության մասին, զանազան սխեմաներով (թ.թ. 12ա—13բ, 50ա—51բ, 69բ, 76բ, 79բ—80ա)։ Կա ձայնային ելեէջների մասին մի գեղեցիկ պատկերավոր նկարագրական մարդկային գլխի նկարագրադրումով (թ. 31բ)։ Հիշատակված են նաև հունական առողանության նշանները (թ. 43ա)։

Ձեռագրի երկրորդ մասը (թ.թ. 82ա—164բ) ներկայացնում է Հունական Եկեղեցու երաժշտական կտորների և հոգևոր տաղերի մի հավաքածու, որտեղ օգտագործված է հունական խաղադրութիւնը։

ՀԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թ. 2ա.— Ձեռագրի հիշատակարանը գտնվում է սկզբում, որտեղ կարմիր թանաքով ութ տողում տրված է գրչի հիշատակարանը։

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Թ. 1բ.— Apostolos Konstans, 1725, Sakiz adada (Chios)։

(Հետազայում կցված մի թղթի վրա գրված է)։
Թուական=1725

Գրիչ= Apostolos Kontans

Տեղի=Սակըզ աղա (Chios)

Երաժշտական գիտելիքներ և եկեղեցական երաժշտութեան կտորներ, որոնք մինչև այսօր կ'երգուին Օրթոտոքս Եկեղեցիին մէջ։

25—8—1946։

№ 213

ԱԿՏԱՐԱՆ

Թերթերը՝ 290։ Պաշտպանակները՝ 25, յուրաքանչյուրը 13 թերթից, բացի Ա՝ 3, Ա3, Թ և Ժ՝ 10, Ա2, Ը և Ժ՝ 14 թերթից են։ Մեծութիւնը՝ 14×9,5×5,5 սմ.։ Նյութը՝ սպիտակ մաքուր նուրբ մազաղաթ։ Կազմը՝ կաշնկապատ ստվարաթուղթ, որի առաջին երեսին

ճնշումով տպված է մի ոսկեգույն խաչը— Պանպանակ-
ները՝ սկզբից 3 թերթի և վերջից մեկ թերթ մագաղաթի—
Վիճակը՝ լավ։ Դրուքյունը՝ երկայուն։ Դատարկ
բղբերը՝ 1, 2, 3 և 290։ Տողերը՝ 24։ Գծումները՝
ճնշումով։ Գիրը՝ բոլորգիր։ Զարդագրություն՝ սույն
արժեքավոր ձևագրի թ. 4բ—17ա-ում կան 14 հատ
շատ սիրուն նկարներ և չիսուսի կյանքից, ամբողջ էջի
ծավալով։ Թ. 18բ—27ա-ում կան գեղեցիկ համա-
բարբաններ, իսկ Թ. 30բ, 102բ, 151բ և 231բ-ում
կան շորս ավետարանիչների գեղեցիկ մեծագիր նկար-
ները։ Դրանցից բացի ձևագրում կան գեղեցիկ խորան-
ներ և չուսանցադարձեր, ծառեր և ծաղիկներ, թռչուն-
ներ և զազաններ, դիտագրեր և դմբիթներ, տերունա-
կան նկարներ, սրբեր և հրեշտակներ։ Կան նաև շատ
սիրուն թռչնագրեր, ծաղկագրեր, ձկնագրեր, երկու հատ
զազանագրեր (Թ. 103ա և 152ա) և մի հատ հրեշ-
տակագիր (Թ. 31ա)։ Զեռագրի բոլոր մեծատառերը
գրված են ոսկեգույն, երբեմն էլ գունավոր ծաղկա-
գրերով և թռչնագրերով։ Օգտագործված են բազմաթիվ
վառ՝ գույներ և ոսկեգույնը։ Զեռագիրը հանդիսանում
է միջնադարյան հայ դարձանկարչության մի հիմնալի
նմուշ։ Դմբախտարար ոչ ծաղիկոլն և ոչ էլ գրիչը ձե-
ռագրում ոչ մի տեղ չեն թողել իրենց անունները։—
Գրիչը՝ անհայտ։ Պատվիրատուն՝ անհայտ։ Մաղ-
կողը՝ անհայտ։ Ժամանակը՝ Ժն—ԺԶ դարեր։—
Վայրը՝ անհայտ։ Մանրություն՝ սույն արժեքավոր
ձևագիրը արտասահմանից նվեր է ստացված Վեհա-
փառ Հայրապետի միջոցով։

ՀԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թ. 230ա.— Ալրհնութին որ կարդայ, գո-
վութին որ լսէ, փառք տուողին և յիշատակ
գրչիս։ Ամէն։

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Թ. 18ա.— Անտարանս քիպար :

Թ. 290ա.— Անտարանս այս կաղմեց և ինձ եան
..... Գրիգոր նուստտիս։

№ 214

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Թերթերը՝ 56։ Պրակները՝ 11, անկանոն ծավալով։
Բ, Գ, Թ, Ժ և ԺԱ պրակները 4, Ա և Գ՝ 5, Զ, Է և Ը՝ 6,
Ծ՝ 8 թերթից են։ Մեծությունը՝ 24,7×19,5×0,9 սմ։—
Նյութը՝ ղեղնած և կեղտոտած հասարակ թուղթ։—
Կաղմը՝ լաթակաղմ ստվարաթուղթ։ Պանպանակները՝
սկզբից և վերջից մեկական հասարակ կապտավուն
թուղթ։— Վիճակը՝ բավարար։ Դրուքյունը՝ միա-
սյուն։ Դատարկ բղբեր՝ չկան։ Տողերը՝ 12—13։—
Գծումները՝ առանց ճնշման։ Գիրը՝ նոտրգիր և հայ-
կական նոր խաղեր։ Զարդագրություն՝ չկա։ Գրիչ-
ները՝ մի քանի հոգի են գրել սույն շարակնոցը, որոնք
շատ հավանաբար Արմաշի վանքի աշակերտներից
հետևյալներն են՝ Գրիգոր Ս. Շահինյան, Սարգիս Գրալ-
յան, Սահակ Մինասյան, Գ. Գանճյան, Ստեփան Զ. Թե-

բեյան, Գառնիկ Տերտերյան, Պետիկ, Կարապետ Ա.
Մատթեոսյան, Ն. Գ. Բ., Համբարձում Զերչյան։ Պատ-
վիրատուն՝ շատ հավանաբար Արմաշի վանքի 1894
թվականի երաշխության ուսուցիչը։— Ժամանակը՝
ապրիլ, 1895 թ.—Վայրը՝ Արմաշի վանք (Թուրքիա)։—
Մանրություն՝ սույն շարակնոցը Վեհափառ Հայրապե-
տի միջոցով նվեր է ստացված Ռուսիայից։

ՀԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

Թ. 8բ.— Գրիգոր Ս. Շահինյան։
Թ. 17ա.— Սարգիս Գրալյան։
Թ. 18բ.— Սահակ Մինասյան։
Թ. 26բ.— Ընդօրինակեաց Գ. Գանճյան։
Թ. 32բ.— Ստեփան Զ. Թէքէնյան։
Թ. 38բ.— Ընդօրինակեաց Գառնիկ Տէր-
տերյան (եղովեացի) 94, ապրիլ 14, յԱրմաշ։
Թ. 44բ.— Ընդօրինակեաց Պետիկ։
Թ. 46բ.— Ընդօրինակեաց Կարապետ Ա.
Մատթեոսյան։
Թ. 52բ.— Ն. Գ. Բ.։
Թ. 56բ.— 1894 ապրիլ 12, Համբարձում
Զերչյան։

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

(Առջևի պահպանակի վրա)։

Ի յիշատակ ողբացեալ՝ մեր պատուական առնանոյն
և հօր Համբարձում Գրիգորեանի, նուէր մեր սիրելի
և յարգելի բարեկամ Պր. Զարեհ Պլպուլի։

Պուրբէշ, 10 յունուար 1945։

Ընտանիք Համբարձում Գրիգորեան, Վահէ Զ. Գրի-
գորեան։ IV։

№ 215

ՏԱՂԱՐԱՆ

Թերթերը՝ 383։ Պրակները՝ չեն երևում, որովհետեւ
իրար հետ շատ սեղծ կաղմված են։— Մեծությունը՝
15×10,5×3,2 սմ։— Նյութը՝ մաքուր բարակ հասա-
րակ թուղթ։— Կաղմը՝ լաթակաղմ ստվարաթուղթ, որի
երկու երեսին ճնշումով դարձրել են նկարված, իսկ
կոնակին էլ ոսկեգույն դարձրել կան։ Պանպանակները՝
սկզբից և վերջից մեկական թերթ կանաչավուն հաստ
թուղթ։— Վիճակը՝ լավ։ Դրուքյունը՝ միասյուն։—
Դատարկ բղբերը՝ 6, 8, 351, 355, 356 և 383։— Տո-
ղերը՝ առհասարակ 5, սակայն տեղ-տեղ տարբերվում
է։— Գծումները՝ առանց ճնշման։ Գիրը՝ նոտրգիր և
հայկական նոր խաղեր։ Զարդագրություն՝ ձևագրի
ունի մի փոքրիկ նկար Թ. 5ա-ում, իսկ ձևագրի սկզբում
գտնվող երկու հիշատակարանները (Թ. 5ա և 7ա)
գրված են զարդագրերով։ Օգտագործված են սև և կար-
միր թանաքները։ Գրիչը՝ Խաչատուր Զ. Քուլահան-
յանց։— Պատվիրատուն՝ անհայտ։ Մաղկողը՝ շատ
հավանաբար նույն ինքը գրիչն է։— Ժամանակը՝ 4 մար-
տի 1891 թ.։— Վայրը՝ Երուսաղեմ։— Մանրություն՝
սույն ձևագիրը Բելմոնտից (ԱՄՆ) Բարգեն Կյուլե-
սերյանը 1960 թ. հուլիս ամսին նվիրել է Մայր Աթո-
ռին՝ Վեհափառ Հայրապետի Ամերիկա կատարած այ-
ցելության առթիվ։

ԲՈՎԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Բ. Բ. 1ա—4ա.— Յանկ նիւթոց (հետագայում գրված):

Բ. Բ. 9ա—349բ.— Շարականներ և տաղեր:

Բ. Բ. 352ա—354բ.— Յանկ:

Բ. Բ. 357ա—382բ.— Կան մի քանի տաղեր և երգեր, հայերեն և տաճկերեն: Հայերենները հետևյալներն են. «Տաղ Յարութեան», «Ի փառս էին», «Միփանայ սարը», «Օր պիտի գայ», «Հայկազանց ուխտանըւէր», «Տալուրիկի կտրիճ եմ», «Սոխակ ինչո՞ւ դադրեցար», «Որք ընդ հողով», «Դու փափկաթե», «Հայր մեր»:

ՀԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

Բ. 5ա.— Տաղարան ընդօրինակեաց Խաչատուր 3. Քուլահանեանցի, 1891 մարտ 4:

Բ. 7ա.— Զայնագրեալ երգեցողութիւնք Ս. Պատարագի, յնրուանդէմ:

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(Առջևի պահանակի վրա).

Նուէր, ի նշան հաստարմութեան Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնայ, Բարգէն Կիւլէսէրեան, Belmont, Mass., U. S. A., 1960 յուլիս 6: Վեհափառ Վազգէն Ա Կաթողիկոսի Ամբրիկա այցելութեան առթիւ:

Բ. 7ա.— Ի գրոց....

Բ. 350ա.— Ամէն, Հայր Սուրբ, Որդիդ Սուրբ, Լին., Արսլանեան Գէորգ վարդապետէն: Ամէն, Հայր Լին.: Օրհնութիւն:

№ 216

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Թերթեր՝ 115:— Պրակներ՝ 6, յուրաքանչյուրը 20-ական թերթից, ի բաց առյալ Զ՝ 15, Ա՝ 18 և Բ՝ 22 թերթից:— Մեծաւայունը՝ 24,5×18,5×1, 5 սմ.:— Նյութը՝ հասարակ զեղնած գծավոր թուղթ:— Կազմը՝ ստվարաթուղթ, որի առաջին երեսին գրված է. «Տետր 21, V»:— Պահպանակներ՝ սկզբից և վերջից մեկական բարակ, հասարակ կանաչավուն թուղթ:— Վիճակը՝ բավարար:— Գրութիւնը՝ միասլուն:— Դատարկ թղթեր՝ 111, 112 և 115:— Տղթեր՝ 11:— Գծումներ՝ առաջուց թուղթը գծավոր է եղել:— Գիրք՝ շեղագիր և հայկական նոր խաղեր:— Զարգացումը՝ ձեռագրում կան 24 փոքր, հասարակ և պրիմիտիվ զարդեր (խաչեր, գլուխներ, տերևներ և այլն), նկարված սև թանաքով, գրչի կողմից, շարականների վերաշափուրդում:— Գրիչը՝ անհայտ:— Պատվիրատուն՝ անհայտ:— Մադկողը՝ նույնիսկ գրիչն է:— Ժամանակը՝ ԺԹ դար:— Վայրը՝ Թուրքիա:— Մանրագրութիւն՝ սույն շարակնոցը նվեր է ստացված Ռուսիայից, Վեհափառ Հայրապետի միջոցով:

ԲՈՎԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Բ. Բ. 1ա—110բ.— Շարականներ գրված հայկական նոր խաղերով և շեղագիր տառերով:

Բ. Բ. 113ա—114ա.— Յանկ շարականաց:

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

(Առջևի պահանակի վրա).

Ի յիշատակ մեր ողբացեալ պատուական ամուսնոյն և հօր Համարձում Գրիգորեանի, նուէր մեր սիրելի և լարդելի բարեկամ պրն. Զարեհ Պլպուլի Պուրէշ, 10 յունուար 1945: Ընտանիք Համարձում Գրիգորեան, Վահէ Զ. Գրիգորեան:

№ 217

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Թերթեր՝ 132:— Պրակներ՝ 13, յուրաքանչյուրը 10-ական թերթից, ի բաց առյալ Ա՝ 4, Բ և ԺԱ՝ 12, Ը՝ 14 թերթից են:— Մեծաւայունը՝ 19,7×13,2×1,8 սմ.:— Նյութը՝ զեղնած և կեղտոտած բարակ գծավոր թուղթ:— Կազմը՝ կաշեպատ ստվարաթուղթ, որի կոնակին ոսկեզօյն տառերով գրված է. «Զանազան շարական»:— Պահպանակներ՝ սկզբից և վերջից մեկական թերթ հասարակ կապտավուն թուղթ:— Վիճակը՝ լավ:— Գրութիւնը՝ միասլուն:— Դատարկ թղթեր՝ չկան:— Տղթեր՝ 8:— Գծումներ՝ առաջուց թուղթը գծավոր է եղել:— Գիրք՝ շեղագիր և հայկական նոր խաղեր:— Զարգացումը՝ չկա:— Գրիչը՝ կարապետ Պերզումյան:— Պատվիրատուն՝ անհայտ:— Ժամանակը՝ ի դարի սկզբին:— Վայրը՝ Թուրքիա:— Մանրագրութիւն՝ սույն ձեռագիրը նվեր է ստացված Բիւրութից (Լիրանան):

ԲՈՎԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Բ. Բ. 2ա—130ա.— Շարականներ՝ նոտագրված հայկական նոր խաղերով:

Բ. Բ. 130բ—132ա.— Յանկ շարականներ:

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Բ. 1ա.— Կը պատկանի Կարապետ Պերզումյանին. իր ձեռագիրը և սիրելի իրեն համար. պահեցէք յիշատակը, որ վախճանեցաւ 1949 հոկտեմբեր 2-ին, Պէրութ, 60 տարեկան:

№ 218

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Թերթեր՝ 190:— Պրակներ՝ 13, յուրաքանչյուրը 16-ական թերթից, ի բաց առյալ Ա՝ 6 և Զ՝ 8 թերթից:— Մեծաւայունը՝ 16,6×10,7×2,2 սմ.:— Նյութը՝ զեղնած և կեղտոտած գծավոր բարակ թուղթ:— Կազմը՝ կարմիր թղթով ծածկված ստվարաթուղթ:— Պահպանակներ՝ սկզբից և վերջից մեկական հասարակ թուղթ:— Վիճակը՝ լավ:— Գրութիւնը՝ միասլուն:— Դատարկ թղթեր՝ 1 և 190:— Տղթեր՝ 7—8:— Գծումներ:

ները՝ թուղթը առաջուց գծավոր է եղել։ Գիրը՝ շեղագիր և հայկական նոր խաղեր։ Զարգացումը չկա։ Գրիչը՝ Կարապետ Պերզուտյան։ Պատվիրատուն՝ անհայտ։ Ժամանակը՝ ի դարի սկզբին։ Վայրը՝ Թուրքիա։ Մանարություն՝ սույն ձևագիրը նվեր է ստացված Բեյրութից (Լիբանան)։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Թ. Թ. 2ա. — Շարականները՝ նոտագրված հայկական նոր խաղերով։

Թ. Թ. 186բ—189բ. — Յանկ շարականներ։

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

(Կազմի առաջին երեսի կոնսիդում)։

Այս ձևագիր շարականը կը պատկանի Պ. Կարապետ Պերզուտյանին, ինք զրած և ամեն օր կը գործածէր։ Թող պահուի իւր անձնական լիշատակին համար, որ վախճանեցաւ 1949 հոկտեմբեր 2-ի կիրակի, 60 տարեկան, Պէյրութ։

№ 219

ՄԻՄԷՈՆ ԶՈՒՂԱՅՆՅՈՒ ՔՆՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Թերերը՝ 107։— Պրակներ՝ 9, յուրաքանչյուրը 12 թերթից, ի ըստ առյալ Թ՝ 8, Բ՝ 9, Ա՝ 14 և Զ՝ 16 թերթից։— Սեծությունը՝ $13,5 \times 10 \times 3,5$ սմ. (սույն և հաջորդ ձևագիրը՝ երկուսը միասին են կազմված)։— Նյութը՝ դեղնած և կնդոտած բարակ թուղթ։— Կազմը՝ կաշեպատ տախտակ, պարունակում է № № 219 և 220 ձևագրերը։ Պահպանակներ՝ վերջից մի հատ հասարակ թուղթ։— Վիճակը՝ լավ։— Գրությունը՝ միասուն։— Իստակը՝ քղեր՝ չկան։— Տողեր՝ 16—19։— Գծումները՝ ճշումով։— Գիրը՝ բոլորգիր։— Զարգացումը՝ ձևագիրն ունի մի հատ գլխադարձ (Թ. 1ա), երկու հատ խաղը թունադիր և ձկնադիր (Թ. Բ. 49ա և 57բ), վեց հատ բավական սիրուն թռչնադիր և ինը հատ էլ լուսանցադարձ։— Գրիչը՝ Միքայիլ արեղա։— Պատվիրատուն՝ անհայտ։— Մաղկողը՝ անհայտ։— Ժամանակը՝ ժՁ—ժԷ դարեր։— Վայրը՝ անհայտ։— Մանարություն՝ սույն ձևագիրը բերված է Երնջակի Ս. Կարապետ վանքից մի թուրքի միջոցով։ Մայր Աթոռի ձևագրատունը նվեր է ստացել 1963 թվականի մայիս ամսին, Տ. Վահան վարդապետ Տերյանից։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Թ. 1ա. — Սիմէոնի վարդապետի Զուղայիցույ արարեալ քերականութիւն ըստ լեզուի մերում հայկազանց։

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐԱՆՆԵՐ

Թ. 60բ. — Զանալ աշխատողս ի սմս զտառապեալ Միքայիլ արեղայս աղաչեմ յիշել ի Տէր։

Թ. 106բ. — Եւ Քրիստոսի յուսոյն մերոյ և շնորհոյն ամենայն կարողութեանց փառք յախտեանս։ Ամէն։

Զանալիտան և զթերավարժ Միքայիլ ծրողս աղաչեմ յիշել ի Տէր։

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Թ. 106բ. — Յիշատակ է այս քերական ձաղարջայ Տէր Աղէքսանդրի որդի Տէր Ստեփանոսին և իւր որդի Աստուածատուրին և Մարտիրոսին և Գրիգորին և կողակիցն Վարվառնի, Յիշեցէ և դուք յիշեալ լինիք ի Տեանէ որ է օրհնեալ յախտեանս յախտեանց։ Թիլն ԹՄԼԷ (1788) մարտի տասնեւթեան վերջ։

№ 220

ՊՈՐՓԻՐԻ ՆԵՐԱՄՈՒԹԻՒՆ

Թերերը՝ 116։— Պրակներ՝ 10, յուրաքանչյուրը 12 թերթից, իսկ Ժ՝ 9 և Ա՝ 11 թերթից են։— Սեծությունը՝ $13,5 \times 10 \times 3,5$ սմ. (սույն և նախորդ ձևագիրը՝ երկուսը միասին են կազմված)։— Նյութը՝ դեղնած և կնդոտած բարակ թուղթ։— Կազմը՝ կաշեպատ տախտակ, պարունակում է № № 219 և 220 ձևագրերը։— Պահպանակներ՝ վերջից մի հատ հասարակ թուղթ։— Վիճակը՝ լավ, միայն ձևագրի վերջում 7 թերթ (Թ. Բ. 109—115) իրար են կպած։— Գրությունը՝ միասուն։— Իստակը՝ քղեր՝ չկան։— Տողեր՝ 18—19։— Գծումները՝ ճշումով։— Գիրը՝ բոլորգիր։— Զարգացումը՝ ձևագիրն ունի սիրուն երեքական գլխադարձեր, թռչնադիր և լուսանցադարձեր (Թ. Բ. 1ա, 29բ և 76ա)։— Գրիչը՝ թեպետև ձևագրում հիշատակարան չկա, սակայն սույն ձևագիրը գրողը հանդիսանում է նախորդ № 219 ձևագրի գրիչ Միքայիլ արեղան։— Պատվիրատուն՝ անհայտ։— Մաղկողը՝ անհայտ, սակայն նախորդ ձևագրի նույն ծաղկողն է։— Ժամանակը՝ ժՁ—ժԷ դարեր։— Վայրը՝ անհայտ։— Մանարություն՝ սույն ձևագիրը բերված է Երնջակի Ս. Կարապետ վանքից մի թուրքի միջոցով։ Մայր Աթոռի ձևագրատունը այն նվեր է ստացել 1963 թվականի մայիս ամսին, Տ. Վահան վարդապետ Տերյանից։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Թ. 1ա. — Պորփիրի ներածութիւն։

Թ. 77բ. — Սկիզբն է նախադրութիւն գրոցն, որ ասի ըստ յունացն Պերիարմենիաս, և հայերէն՝ Յաղագս մեկնութեան, արարեալ ի մեծ իմաստնոյն Արիստոտէլէ, թարգմանեալ և մեկնեալ ի Դաւթէ։

(Զեռագիրն ունի 15 սխեմաներ և տախտակներ, մեկական էջի ծավալով։ Մեկը ձևագրի սկզբումն է, իսկ մնացյալ 14-ը ձևագրի վերջում)։

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Թ. 107ա. — Յիշատակ է այս Պորփորոսի ներածութիւն Տէր Աղէքսանդրի որդի Տէր Ստեփանոսին, և որդոցն Աստուածատուրին, և Մարտիրոսին, և Գրիգորին, և կնեակիցն Վառվառնի, ԹՄԼԷ (1788)։

Աստուածատուր։ Աղէք։

Ք. 107բ.—Ներսէս—անունը են մի քննչն:
Հերեմուտ Զարէս իբրև այս գիրն որ առայ թիվն էր
1831-ի մարտի ըննին:

Ք. 116ա.—Գերայպատիւ և նազելի իմ եղպար տի-
րացու Մարգարիտ շատ և շատ բարօվ կ'անեմ:

Ք. 116բ.—Գերայպատիւ և նազելի տիրացու
Առ Նորին Սուրբ Օծովայն S. S. Վազգեն Ա. Սրբազ-
նազուն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց: Մատչում ի
համբուր Ս. Աշիդ: Միաբան Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի:
Վահան վարդապետ Տերյան, 21 մայիսի 1963 ամի:

№ 221

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

Յերբեր՝ 167:—Պրակներ՝ 15, յուրաքանչյուրը
12-ական թերթից, իսկ Ը՝ 2 և ԺՂ՝ 9 թերթից են:—
Մեծութունը՝ 11×8×4 սմ.:—Նյութը՝ դեղնած մա-
զաղաթ, տեղ-տեղ հաստ և տեղ-տեղ բարակ:—Կազմը՝
կաշեպատ տախտակ, որի վրա ճշշումով զարդեր են
նկարված: Կազմել է ձեռագրի ծաղկողը՝ Հովակիմ քա-
հանան:—Պաշտպանները՝ վերջում երկու թերթ մա-
զաղաթ, տեքստը երկաթազրի, Ավետարանից, ժամա-
նակը՝ Ժ—ԺԲ դարեր:—Վիճակը՝ բավարար. սկզբից
առաջին երեք պրակները ամբողջությամբ ընկել են,
իսկ 8-րդ պրակից էլ 10 թերթ պակասում է:—Գրու-
թյունը՝ միասյուն:—Դատարկ թղթեր՝ չկան:—Տողներ՝
22:—Գծումները՝ ճշշումով:—Գիրը՝ բոլորգիր:—Զա-
րագրություն՝ ձեռագրի ունի բազմաթիվ սիրուն գլխա-
զարդեր, լուսանցազարդեր, զարդազրիք և թռչնազրիք:—
Գրիչը՝ խաչերես:—Պատվիրատուն՝ անհայտ:—Մաղ-
կաղը՝ Հովակիմ քահանա:—Ժամանակը՝ 4 մարտի
1671 թ.:—Վայրը՝ անհայտ:—Մանրությունը՝ սույն
ձեռագիրը 1963 թվականի հուլիս ամսին գնված է Երևա-
նի բնակիչ Գրիգորյան Լևոնից, որ իր կարգին ստացել
է որպես ժառանգություն իր պապից՝ Գրիգորյան Հով-
հանեսից (Ախալքալաք):

ՀԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

Ք. 166ա.—Փա՛ռք ամենասուրբ Երրոր-
դութեանն և մի աստուածութեանն Հաւր և
Որդւոյ և Հոգւոյն, այժմ և միշտ և յաւիտեանս
յաւիտենից: Ամէն: Գթութեամբ և մարդասի-
րութեամբ էին Աստուծոյ յանգ ելեալ կատա-
րեցաւ տառա աստուածապատում երգս մար-
գարէին Դաւթի, որ կոչի Սաղմոսարան, ձե-
ռամբ մեղսաներկ խաչերեսի, յիշատակ և ի
վայելումն (սկզբնական հիշատակարանից
մեկուկես տող ջնջված է այստեղ և գրված է
հետևյալը. «Մէկեկեանց տոհմին») ...նուա-
ստի. ի թուականութեանս հայոց քսան և երկու
յոթնիկնի, և միակ երկոտասանի, յամսեանն
մարտի յաւուր շորորորգի: Արդ, որք հանդի-
պիս յայսմ հոգեհորդ գուրաս(ք. 166բ) տա-
նիս՝ յոգեհով կամ գաղափարելով յիշեսջիք ի
մաքրափալ աղաւթս ձեր (մի տող ջնջված է
այստեղ և գրված է «Մէկեկեանց») որ
ստացաւ զսա յիշատակ անձինն, ի հալալ

յընչից իւրոց. ալ և զծաղկող և զկազմող
սորին և զաշխատաւորն և զմեծ երախտա-
ւորն զՅովակիմ քահանայն, և դուք յիշեալ
լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ միւրոյ յորժամ
հատուցանէ վարձս ըստ գործոց մարդկան և
ձեզ հատուցէ վարձս ըստ վաստակոց ձերոց
և լսել տացէ զերանաւէտ բարբառն որ ասէ.
«Յկայք արհնեալք հօր իմոյ, ժառանգեցէք
զանսպառ ուրախութիւնն որ է արհնեալ յա-
ւիտեանս: Ամէն»:

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ք. 63ա.—Շնորք, սէր և ասվածախն:
Ք. 165բ.—25 տարին մեկ օրէկն է, այսէս գրված
է Փրկչի 1127 թվին, հայոց 792 թրվին:
Ք. 167ա.—Ի 1881 ամի 17-ն մարտի այս Սաղմո-
սարանս պատկանի Սարգիս Մէկեկեանցի ժառանգու-
թեան որ են պապիք ... որ են Մէկեկեանց ... Օ-
վանէս, Ըստփանէս Բարթեղիմոս, Թաթևոս Ա.
Մէկեկեանց ի ք. Ախալքալաք:
Ք. 187բ.—Պատկանիին կիրգըն այս Սարգիս Մե-
կեկեանց ... լրացաւ 1875 թրվին ու մարդի շորսին:

№ 222

ՇԱՐԱԿԱՆՑ

Յերբեր՝ 368:—Պրակներ՝ 32, յուրաքանչյուրը
12-ական թերթից, իսկ ԻԸ և ԻԹ՝ 8, Զ, է և ԺԱ՝ 10,
ԺԳ, ԺԴ և ԻԶ՝ 11, ԻԾ՝ 13 թերթից են:—Մեծութունը՝
14×9,3×7,7 սմ.:—Նյութը՝ դեղնած և կեղտոտած
ղիմացկուն թուղթ:—Կազմը՝ կաշեպատ տախտակ, որի
առաջին երեսին ամրացված է 5,5×5,5 սմ. մեծությամբ
մետաղյա մի խաչ, Քրիստոսի խաչելութիւնը ներկա-
յացնող:—Պաշտպանները՝ չկան:—Վիճակը՝ բավա-
րար, թեպետեւ բավական հնացել է: Սկզբում և վերջում
ուրիշ մի ձեռագրի զարդանկարները կտրվել և կպցվել
են վեց էջերում:—Գրութիւնը՝ միասյուն:—Դատարկ
թղթեր՝ չկան:—Տողներ՝ 23:—Գծումները՝ ճշշումով:—
Գիրը՝ բոլորգիր:—Զարագրություն՝ ձեռագրի ունի
երկու նկարներ ամբողջ էջի ծավալով (Ք. թ. 1բ և
285բ), ինչպես նաև բազմաթիվ կիսախորաններ, գլխա-
զարդեր, լուսանցազարդեր, հրեշտակներ, սրբեր,
զմբեթներ, խաչեր և թռչուններ: Կան նաև թռչնազրիք,
զարդազրիք և մարդազրիք: Նկարված են հասարակ
ոճով:—Գրիչը՝ Սողոմոն:—Պատվիրատուն՝ Մար-
խաթունի դուստրը՝ Շեքոյ:—Մաղկաղը՝ անհայտ:—
Ժամանակը՝ 1477 թ.:—Վայրը՝ Երուսաղեմի Ս. Փրկիչ
վանք:—Մանրությունը՝ սույն ձեռագրի արտասահ-
մանից նվեր է ստացված Վեհափառ Հայրապետի մի-
ջոցով:

ԲՈՎԱՆՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

(Սույն ձեռագիրն ամբողջությամբ գրված
է հայկական հին խաղերով):

Ք. թ. 2ա—331ա.—Շարակնոց:

Ք. թ. 331ա—368ա.—Տանացոյց և Աւե-
տարանացոյց, և կարգաւորութիւն, և հրա-
հանգ Տէրունական տանից, զոր կարգեալ է

և սահմաննալ Սրբոյն Սահակայ Հայոց Հայրապետին, զոր ընկալեալ Հատուցին առ մեղ նախնիք մեր:

ՀԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

Թ. 285ա.— Հաղորդս արա զիս վերստին ըստ առակի անառակին: Ուտել ըզհաց կենարարին ըմբել զբաժակ քո երկնային: Ով դասք լուսեմից և սպասաւորք Որդոյն Աստուծոյ և բաշխաւորք կենարար հացին, յերես անկեալ աղաշմ զձեզ յիշել ի Քրիստոս ի մաքրափայլ աղաթս ձեր զՄարիսաթուն և զփոխեցեալ զաւակքն իւր ի Քրիստոս զԿարապետ, Մանուկն, և զգետերքն իւր զԿուլիկն և զՇնոֆորն, որ ստացաւ դաս ի հալալ ընչից իրոց, ի վայելումն եղբաւորդոյն իւրոյ Տէր Յուսիկ կրանաւորին, և յիշատակ իւր և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց, և Աստուած զյիշողդդ և զյիշեցեալքն յիշէ ի միւսանգամ գաղստեան իւրոյ և տայ լսել զձայնն երանաւէտ: Ամէն, ամէն:

Թ. 368բ.— Փա՛ռք համագոյ միասնական Սուրբ Երրորդութեանն և մի աստուածութեանն, Հաւր և Որդոյ և Հոգոյն Սրբոյ, յանկէտ և յանդրաւ յաւիտեան: Ամէն: Որ ետ կարողութիւն տկար և մատնադեղ փծուն և անարհեստ սուտանուն զըշի Սողոմոնի ելանել յաւարտ այսմ տառի, նմա փառք և զոհութիւն յեկեղեցի, և յամենայն յիւրական արարածոց: Ամէն:

Արդ, զրեցաւ շարակնոցս և որ կայ ի սմա ի սուրբ քաղաքս Երուսաղէմ ի վանքս սուրբ մենաստան անապատիս որ կոչի Սուրբ Փրկիչ, ընդ հովանեաւ կափարիչ Բ վիմիս զերեզմանին Քրիստոսի և սուրբ բանտիս, ի թվին հայոց յԶԻԵ (1477 թ.), ի Կաթողիկոսութեանն Սրսոյ Հայոց Տեառն Ստեփանոսի, և էջմիածնին Տեառն Սարգիս, և յնպիսկոպոսութեան Սուրբ Աթոռոյս Առաքելական Երուսաղէմի Հայոց սրբազան և քաջ փիլիսոփայի Տէր Մկրտչի Ղրիմեցոյ, ի փակակալութեան Սուրբ Ուստիս Տէր Տանական ալեալք պատւալ և սրբասնեալ կուսակրան սուրբ արեւելայի և Տէր Յովանէս անարծաթ և անստացուած եպիսկոպոսի, որ մականունն Տաւիլ կոչի, և ճգնազգեաց սուրբ ծերունոյ Թադէոսի աւագ սարկաւազի յոյժ իմաստուն գիտնականի հին և նորոյ սրբոց տառի, կուսակրան և անստացուած միշտ ի մարմնի և ալ համշիրակ եղ... (շարունակութիւնը պարունակող թերթը ընկել է):

№ 223

ՍԱԼՄՈՍԱՐԱՆ

Թերթեր՝ 133:— Պրակներ՝ 12, յուրաքանչյուրը 12-ական թերթից, իսկ է՝ 3 և Բ՝ 10 թերթերից: Մեծութիւնը՝ 14,7×11,5×3,2 սմ.:— Նյութը՝ ղեղնած և

կեղտոտած հասարակ թուղթ:— Կազմը՝ կաշնպատ տախտակ, մաշված:— Պահպանակները՝ վերջում կա մի թերթ խոնացած մազաղաթ, Ը—Թ՝ դարբերից, տեքստը՝ Ավետարանից:— Վիճակը՝ անբավարար, սկզբից շուրջ 7 պրակ պակաս է, նաև միջից (Ժ պրակը ամբողջութեամբ) և վերջից:— Գրութիւնը՝ միասուն:— Դատարկ քրքեր՝ չկան:— Տղերը՝ 17—18:— Գծումները՝ աշքի չափով:— Գիրք՝ բոլորգիր:— Զարգացումը՝ ձեռագիրն ունի շատ հասարակ ոճով նկարված գլխազարդեր, լուսանցազարդեր, թռչուններ, զարդարներ և թռչնագրեր:— Գրիչը՝ անհայտ:— Պատվիրատուն՝ անհայտ:— Մաղկողը՝ անհայտ:— Ժամանակը՝ Ժէ—ԺԸ դարեր:— Վայրը՝ անհայտ:— Մանրութիւնը՝ սույն ձեռագիրը կուսակրան բնակիչ տիկին Եղսա Գազանճյանի կողմից նվիր է ստացված 1960 թվին, Վեհափառ Հայրապետի Ամերիկա կատարած ճանապարհորդութեան առթիւ:

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(Առաջին կազմի կոնակում գրված մի թղթում):

Այս զիբը կը նուրբ Այրի Տիկին Եղսա Գազանճյան, ի յիշատակ իր ամուսնոյն հանգուցեալ Փրկիչպոս Գազանճյանի (Հիւսէյնի, խորբերդի) ևս Անճէլս, Դալիֆօրիս, Միացեալ Նահանգներ Ամերիկայի հասցէ՝

4710 Don-Zaremba Drive,
Los Angeles 18, California,
United States of America

Թ. 5ա.— Հրապակեաց:

Թ. 25բ.— Անդընզոց որ ոչ գոյինն հանգիստ:

Թ. 27բ.— Ուղիղ դատեցեաց:

Թ. 30ա.— (անընթեռնելի մի քանի տող):

Թ. 107ա.— Ի պահէ առաւօտու մինչև յերեկոյն:

Թ. 109ա.— Գրչափորձ՝ աբգգեղէ:

№ 224

ՍԱԼԱՐԱՆ

Թերթերը՝ 242:— Պրակներ՝ 21, յուրաքանչյուրը 12-ական թերթից, իսկ ԺԲ՝ 6, է, ԺԱ և ԻԱ՝ 10, Բ՝ 13 թերթից:— Մեծութիւնը՝ 10×6,8×5 սմ.:— Նյութը՝ մարուր բարակ մազաղաթ, սակայն տեղ-տեղ յուղտած և կեղտոտած:— Կազմը՝ կաշնպատ տախտակ, այժմ քայքայված, երկու բռնակներն ընկել են, կաշվի վրա ճնշումով զարդեր կան նկարված:— Պահպանակները՝ սկզբում և վերջում երկուսական թերթ հին մազաղաթ, ղեղնած և կեղտոտած, զիրը՝ ուղղադիւ երկաթագիր, Ժ—ԺԲ դարեր, տեքստը՝ ճառքերից:— Վիճակը՝ կազմը և վերջի պրակները քայքայված են:— Գրութիւնը՝ միասուն:— Դատարկ քրքերը՝ 1, 241 և 242:— Տղերը՝ 13:— Գծումները՝ առանց ճնշման:— Գիրք՝ բոլորգիր և հայկական հին խազեր:— Զարգացումը՝ ձեռագիրն ինքնին ամբողջութեամբ ներկայացնում է Կոստանդնուպոլսի դարձի Ժէ դարի մանրանկարչութեան մի հիանալի նմուշը: Զեռագիրն ունի շատ ղեղեցիկ զարդագրութիւն, զրեթն ամեն էջում կան հիւսնալի նմուշներ: Զեռագրի սկզբում (Բ. 3բ) մի էջի

ծավալով կա Ս. Ներսես Ենորհալու գեղեցիկ նկարը, ապա կան Քրիստոսի և Մարիամ Աստվածածնի կյանքից բազմաթիվ նկարներ և տեսարաններ: Կան շատ սիրուն և նուրբ կիսախորաններ և լուսանցազարդեր, գլխազարդեր և հրեշտակներ, սրբեր և հայրապետներ, զինազարդներ և ճգնաժամներ, թագավորներ և քահանաներ, մանուկներ և զարդեր, խաչեր և զմբեթներ, ծառեր և ծաղիկներ, թռչուններ և սիրամարգեր, զարդազրդեր և թռչնազրդեր: Թերթի փոքր ծավալի պատճառով զարդազրդությունը առաստաղակ փոքր չափսի է, շուրջ 2—3—4 սմ.: Օգտագործված են գեղեցիկ վառ գույներ, ինչպես նաև որպես կարմիրը և ոսկեգույնը: Գրելը՝ Հովհաննես սարկավազ: Պատվիրատուն՝ Աստվածատուր սարկավազ: Ծաղկազը՝ Մարկոս: Ժամանակը՝ 1657 թ.: Վայրը՝ Կոստանդնուպոլիս: Ծանոթություն՝ սուրբ ձեռագիրը հանված է Ղլարի բնակիչ հանգուցյալ Ավետիս Մկրտչյանի զազաղից, թաղման օրը, և ապա նվեր է ուղարկված Մայր Աթոռին ձեռագրատան, Ղլարի Հոգևոր Հովիվ վանեցի Տ. Ղևոնդ քահանա Մինասյանի միջոցով, 1962 թվին:

ՔՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

(Տաղարանն ամբողջությամբ գրված է հայկական հին լատինով):

Թ. 2թ.— Այս են լատինացի անուններ:

Թ. 4ա.— Երգ Տեառն ներսէսի ասացեալ յաղագս հս.:

Թ. 89ա.— Ստողոգիք Յինանց Ճաշու:

Թ. 96ա.— Սպաս դնելո ասելո:

Թ. 99ա.— Սրբասացութիւն Սրբոյ Պատարագին:

Թ. 117թ.— Գանձ ի դունաւոր Գ վանկէն:

Թ. 132թ.— Մեղեդիկ են այսոքիկ, աւետումն սուրբ հրեշտակապետին առ Կոյսն Մարիամ Սուրբ Աստուածածինն վասն յղութեան Բանին Աստուծոյ:

Թ. 143թ.— Յունաց բառով մեղեդիկ:

Թուրանի զաթէ, Թուրանի զաթէ, թէ զաթէ, սրմընտիլ կուլիայ պանիւս, այլաւ ա՛յոս էա՛ս, էլ կունացի, է՛լ կունացի, էլ կունացի էաւ:

Թ. 144ա.— Տաղ Մննդեան և Յայտնութեան Քրիստոսի Աստուծոյ:

ՀԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Թ. 239ա.— Փա՛ռք համապատիւ և համաբոյ Սրբոյ Երրորդութեանն Հօր աննդին, և Որդոյ անճառին, և Սրբոյ Հոգւոյ փառակցի նոցին այժմ և անզրաւ յաւիտեանս: Ամէն:

Գրեցաւ ամենափառքամ և գեղգեղափայլ ծաղկածածան տփիկս որ կոչի մեղիդարան ի հոյակապ և ի գերահռչակ յարքայանիւս մայրաքաղաքս Կոստանդնուպոլիս որ և նոր Հոռմ, և ըստ արեգակնայիցն յաւէտարն (թ. 239թ) Թաց համառոտականի որ ըստ մերո գրոհի, հազարորդի և հարիւրորդի և վե-

ցերորդի ամի, ձեռամբ Յովհաննէս սարկաւագի, որ ի նոյնոյ քաղաքէն Կոստանդնուպոլսի հանգուցելոյ ի Քրիստոս որոյ Տեառն ողորմեսցի, և գեղազարդ յօրինողի սորին Մարկոսի շնորհազարդ և անհաս նկարակերտի, ի վայելումն մաքրամիտ և հոգիածին աշակերտի իմոյ Աստուածատուր սարկաւագի:

Թ. 240ա.— Արդ, աղաչեմ զդասս լուսերամ մանկանցդ եղեղնելոյ, որք հանդիպիք յայսմ գեղապաճոյճ և ծաղկափրթիթ սրբոյ զանձիս աստուածայնոյ, լիով սրտիւ և սեռն սիրով մի բերան Աստուած ողորմի ասացէք ինձ մեղսաներկ անձին և բիւրաքանքար պարտաւորի Մարտիրոս վարդապետիս Ղրիմեցոյ հանդերձ այլովքն զորս ի վերոյ յիշատակեցաք, զի և դուք զնոյն առատ ողորմութիւն գտա(թ. 240թ) նեւ արժանասցիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ աւրհնելոյն յաւիտեանս: Ամէն:

ՀԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(Ձեռագրի սկզբում, 1—2 թերթերի արանքում, կան հանգուցյալ Ավետիս Մկրտչյանի երկու փոքրիկ նկարներ, որոնց հետևում գրված է հետևյալը).

Գրքոյիս վերջըն եմ նկարիս տիրոջ Աւետիս Մկրտչեանին թաղելոց իրա մահու թաքաղիցը, որ մտուղրել էին իրա հետ թաղելու:

Ղևոնդ քահանայ Մինասեան:

(Ձեռագրի վերջում գտնվող մագաղաթյա պահպանակի վրա).

Մեղեթարան է այս:

№ 225

ՀԱՐԱԿՆՈՑ

Թերթերը՝ 300:— Պրակները՝ 25, յուրաքանչյուրը 12-ական թերթից են:— Մեծությունը՝ 13×10×4,7 սմ.:— Նյութը՝ գեղձած մագաղաթ, երբեմն բարակ և երբեմն էլ հաստ:— Կազմը՝ կաշեպատ տախտակ, վարդադույն շորով ծածկված: Կազմի երկու բունակներն ընկել են:— Պաճապանակները՝ սկզբում երկու թերթ և վերջում մեկ թերթ սպիտակ հաստ մագաղաթ:— Վեճակը՝ շատ լավ:— Գրությունը՝ միասյուն:— Դատակրթերը՝ 1, 297—300:— Տղերը՝ 23—24:— Գծումները՝ ձեռնածով:— Գիրը՝ նորագիր և հայկական հին խազեր:— Զարգացումը՝ ձեռագիրն ունի շատ սիրուն մանրանկարչություն: Ընդհանրապես զործածված են կապույտ և կարմիր. գույները, իսկ հազվագեղություն դիմին ու կանաչը: Ձեռագիրն ունի երկու գեղեցիկ կիսախորաններ (թ. 3 և 107ա) և ութ գլխազարդեր: Կան բազմաթիվ լուսանցազարդեր և զմբեթներ, խաչեր և թռչուններ, ծառեր և ծաղիկներ, մի սիրուն թռչուն մարդկային գլխով (թ. 230ա), բազմաթիվ զարդազրդեր, թռչնազրդեր և զազանազրդեր: Սրանցից բացի կան նաև խառն գլխատառեր, այսպես, օրինակ, միացյալ օձազիր և թռչնազիր՝ երկու հատ (թ. 28ա և 160ա), միացյալ օձազիր և ձկնազիր՝ մի հատ (թ.

274ա), միացյալ օձագիրը և զաղանագիրը՝ երեք հատ (թ. թ. 104բ, 175ա և 232ա), միացյալ զաղանագիրը և թռչնագիրը՝ մի հատ (թ. 107ա), մարդագլուխ թռչնագիրը՝ մի հատ (թ. 252ա), միացյալ ձկնագիրը և թռչնագիրը՝ ինը հատ (թ. թ. 24ա, 152ա, 257բ և այլն)։ Քեչ անգամ, որոշ տեղեր, զլիսագրերը նկարված են, սակայն չեն ներկված։ Սույն ձեռագրի զարդագրությունը ներկայացնում է ժեղարի հայկական մանրանկարչության մի զոդորիկ նմուշ։ Գրիչը և ծաղկողը՝ Ալեքսիանոս քահանայապետը՝ անհայտ։ Ժամանակը՝ 1652 թ.։— Վայրը՝ անհայտ։— Մանրարվյուցը՝ սույն ձեռագիրը նվեր է ստացված 1958 թվականի նոյեմբեր ամսին Նիցցայից (Ֆրանսիա), պր. Կարապետ Իրա-նոսյանի կողմից։

ՐՈՎԱՆԻԿԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

(Սույն շարանիցն ամբողջությամբ գրված է հայկական հին խաղերով)։

Թ. 10ա.— Կանոն Աստուածայայտնութեան ճրագալուցին։

Թ. 44բ.— Սրգ բուն բարեկենդանին առաջի կիրակեօրի աղուհացից, Տեառն ներսեսի ասացեալ։

Թ. 87ա.— Կանոն Յարութեանն Ղաղա-րոս։

Թ. 107ա.— Կանոն Սուրբ Զատիկին։

Թ. 146ա.— Կանոն Պենդէկոստէի առաջի աւուր։

Թ. 185բ.— Կանոն նաւակատեաց Սուրբ Խաչին աւրհնութեան։

Թ. 234ա.— Կանոն համարէն ամենայն մարտիրոսաց։

Թ. 252ա.— Կանոն համարէն ամենայն նրնեցեղացի Քրիստոս։

Թ. 274ա.— Աւրհնութիւնն էր վասն Յարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

ԼԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

Թ. 86բ.— Զբաղմամեղ Ալեքսիանոս և զծնողսն իմ յիշել ի Տէր Աստուած աղաչեմ։

Թ. 106բ.— Ոհ զհեռացեալս ի յարդարութենէ և զմոլորեալս ի ճրջմարտութենէ։

Թ. 145ա.— Ով լուսամիտ մանկունք Սուրբ Սիւանի, զբաղմամեղ Ալեքսիանոս քահանայ և ոչ ի գործոց, յիշեսցիք ի Քրիստոս և զծնաւոսն իմ, յիշել ի Տէր Քրիստոս որ յոյսն է ամենեցուն, աղաչեմ։ Գաղափարեցի և ծաղկեցի, թվին հայոց Ռժ և Ա (1652 թ.)։

ԼԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(Սկզբում գտնվող մագաղաթ պահպանակի վրա)։

Օհաննէս ուլօձնու։

Թ. 2ա.— Սրտագին նուէր Սրբոյ էջմիածնայ Մայր Աթոռին Ն. Ս. Օծութեան Տէր Տէր Վազգէն Սրբազնա-կատար Կաթողիկոսի ծննդեան յիշատեանկին և զահա-կալութեան երրորդ տարեդարձին առիթով։

Ի յիշատակ վաղամեռիկ հանգուցեալ եղբորդուս Ռատու Իրրանոսեանի։

Կարապետ Իրրանոսեան, Նիս, 10 նոյեմբեր 1958։

Թ. 2բ.— Ի հայրապետութեանն Տեառն Ղուկասու վրդայտին և ի Պոլսո մէծի Պատրդ. Զաքարիէյ ասկա-սէր վրդայտին և ի տեղոյս վերլուծող ալսինգն ամասինու Օվհաննէս պաղտաացի ըրարոյնի 1232 (աբարական թվերով, ալսինքն 1783 թվին) ամին ի վաշխումն մահտեսի Նիկողանոսի որդի մահտեսի Թորոս շնչին զպիր։

(Զեռագրում երեք տեղ՝ թ. թ. 3ա, 44բ և 107ա, կա մի փոքրիկ սև կնիք, 1,3×1,3 սմ. ծավալով, որի վրա կապղերով գրված է հետևյալը)։

Թորոս — Ս Ո Զ ...

(որոշ տառեր չեն կարդացվում)։

№ 226

ՊԱՐԶԱՏՄԱՐ

Թերթերը՝ 70։— Պրակեները՝ 6, յուրաքանչյուրը 12 թերթից են, իսկ վերջին պրակը 2՝ 10 թերթից։— Մեծուրյունը՝ 10,2×7,2×2,6 սմ.։— Նյութը՝ զեղնած և կեղտոտած մագաղաթ։— Կազմը՝ արծաթապատ տախտակ, որ մի հիանալի նմուշ է հայկական արծաթագործութեան։ Կազմի առջևի մասը ներկայացնում է մի զեղնեղիկ տեսարան փորագրված արծաթի վրա, որ ցույց է տալիս Տրդատ թագավորի և հոսորովագուստի քրիստոնյա մկրտությունը Ս. Գրիգոր Լուսավորչի կողմից։ Վերջից Ս. Զոգին աղավաղ կերպարանքով իշնում է թագավորի դիմին։ Զախին երևում է Շրուազեմի տաճարը, իսկ աջին՝ Նոյան տապանը։ Սույն տեսարանը առնված է մի շրջանակի մեջ, որի վրա ամրացված են 12 հատ սփրիթական գունավոր քարեր, 5—10 մ. մ. երկայնքով, բաց և մուգ կանաչ ու կարմիր գույնով։ Քարերից բացի կան նաև 48 շատ փոքրիկ (2 մ. մ.) հուլունքներ, որոնց մի մասը ընկել է։ Կենտրոնական նկարի երկինքը բաց կապույտ, թևատարած Աղավաղ կողերը սրճադույն, իսկ արտաքին շրջանակն էլ մուգ կապույտ միեւյնով է ծածկված։

Կազմի հետևի մասը ներկայացնում է մի տեսարան, որտեղ նստած երևում են երեք հոգևորականներ, երկուսը խուլյուր, իսկ երրորդը՝ զլիսաբաց։ Զախին ու աջին երևում են մի եպիսկոպոսական և մի վարդապետական գավաղանի գլուխներ։ Գուցե այդ երեք անձինք ներկայացնում են Ս. Սահակ Պարթևին, Ս. Մեսրոպ Մաշտոցին և Վառձապուտ թագավորին։ Նրանց զլիսավերում են երկու հրեշտակներ, որոնք իրենց ձեռքերով բռնած են բացված մի գիրք, որի երկու էջերում փորագրված են հայկական այբուբենի առաջին 12 տառերը։ Նախորդի նման սույն տեսարանն էլ առնված է նույն տեսակի մի շրջանակի մեջ, որի վրա ամրացված են 12 հատ սփրիթական գունավոր քարեր, նույն մեծությունով, կանաչ և բաց ու մուգ կարմիր գույներով։ Այստեղ ևս կան 48 փոքրիկ հուլունքներ, որոնց մի մասը ջարդվել է ընկել է։ Կենտրոնական նկարի երկինքը բաց կապույտ, իսկ արտաքին շրջանակն էլ մուգ կապույտ միեւյնով են ծածկված։

Կազմի կոնակի վրա փորագրված են ծաղիկներ, տերևներ և զարդեր, որոնք ծածկված են կանաչ սրճագույն, բաց և մուգ կապույտ գույնի միջայով:

Սույն ձեռագրի արծաթյա կազմը մի գեղեցիկ նմուշ է և արժեքավոր գործ հայկական փորագրության և արծաթագործության: Պահպանակներ՝ չկան: Վիճակը՝ լավ: Գրությունը՝ միասյուն: Դատարկ քրքեր՝ 1 և 12: Տաղեր՝ 16: Գծումներ՝ ճշումով: Գիրը՝ նոսրգիր: Զարդագրություն՝ չկա: Միայն ձեռագրի առաջին մասում, Բ. Բ. 13ա—24բ, գրությունը գրված է երկու լուսանցքների միջև, մի լուսանցք, որ երեք գույնով է քաշված՝ կարմիր, կապույտ և կանաչ: Ձեռագրում մի քանի գլխատառեր միայն գրված են կապույտ ներկով, մնացյալները գրված են կարմիր ներկով: Գրիչը՝ Դավիթ Երեց: Պատվիրատուն՝ Խաչատուր Զուղայեցի: Ժամանակը՝ 1669 թվականի մարտի 8: Վայրը՝ Էրզրում: Մանրագրություն՝ սույն արժեքավոր ձեռագիրը նվեր է ստացված Կահիրեից 1956 թ. մարտ ամսին, պր. Հրանտ Նասիպյանի կողմից, Վեհափառ Հայրապետի նզդատով կատարած հովվապետական այցելության առթիվ:

ՔՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ձեռագրի սկզբում կան 18 հատ օրացուցային աղյուսակներ (Բ. Բ. 2բ—11ա):

Բ. 13ա.— Թուական, ՌԲ:

Բ. 15ա.— Սույն թերթից մինչև ձեռագրի վերջը գրված է յոթներյակների մասին:

ՀԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Բ. 69բ.— Գրեցաւ պարզատումարս ի լաւ և յընտիր օրինակէ ի մայրաքաղաքս Արզրում, ի թուին ՌՃԺԸ (1669 թ.) մարտի ամսոյ ի ութն, ձեռամբ մեղապարտ Դավիթ իրիցի: (Բ. 70ա) Ի խնդրոյ Զուղայեցի Խաչատրին, զոր Տէր Աստուածն մեր բարեւոյ վայելի տացէ, և լիցի սա յիշատակ իւրն և ծնողացն Աղազարին, և մօրն, և որդւոցն, և ամենայն ազգայնոցն, և որք օգտիք ի սմանէ և կամ հարկանցի տեսանէք, մէկ լի սրտիւ Հայր մեղայ ասացէք, ամէն:

ՀԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Բ. 2ա.— ԲՎ. ՌՄԷ (1818) հոկտեմբերի է հահի ...շական, ևս անարժան երիցս՝ Հաննէսս պրեսակեցի ... շնորհաորս արացէ, յորժամ պրեսակեցաւ ... էր հարս եղա ...:

Բ. 70ա.— Իւր սիրելի մօր յիշատակին կը նուիրէ Հրանտ Նասիպյան: Գահիրէ, 15.3.1956:

№ 227

ԱՌԵՏԱՐԱՆ

Թերթեր՝ 240: Պահանջներ՝ 20, յուրաքանչյուրը 12-ական թերթից, ի բաց առյալ Ա պրակը որ 10 թերթից է: Մեծությունը՝ 11×8×3,7 սմ: Նյութը՝ դեղնած հաստ և բարակ մազաղաթ: Կազմը՝ կաշեպատ տախտակ, որի վրա ճնշումով դարձրել են նկարված: Կազմի երկու բռնիչներն ընկել են: Պահպանակներ՝ սկզբում և վերջում կան մեկական թերթ մազաղաթ և մեկական թերթ սպիտակ թուղթ: Վիճակը՝ շատ լավ: Գրությունը՝ երկսյուն: Դատարկ քրքեր՝ 240: Տաղեր՝ 25—26: Գծումներ՝ ճշումով: Գիրը՝ բոլորգիր: Զարդագրություն՝ սույն ձեռագրի զարդագրությունը մի հիանալի նմուշ է ժէ դարի Կոստանդնուպոլսի հայկական զարդանկարչության և արվեստի մի գեղեցիկ գործ է: Ձեռագիրն ունի համարաբաժաններ (Բ. Բ. 2ա—11ա), չորս ավետարանիչների ամբողջական էջի ծավալով նկարները (Բ. Բ. 15բ, 78բ, 119բ և 190բ), չորս խորաններ (Բ. Բ. 16ա, 79ա, 120ա և 191ա), ինչպես նաև բազմաթիվ մեծ ու փոքր լուսանցադարձեր, զմբեթներ և խաչեր, թռչուններ և սիրամարդեր, ծառեր և ծաղիկներ, թռչնազդեր և զարդագրեր: Կան նաև երկու սիրուն զաղանագրեր (Բ. Բ. 79ա և 120ա) և մեկական մարդագիր (Բ. 16ա) ու մեծ թռչնագիր (Բ. 191ա): Ձեռագրում օգտագործվել են կապույտ, կարմիր, կանաչ, ոսկեգույն ու որդան կարմիր գույները: Գրիչը՝ Հովհաննես քահանա: Պատվիրատուն՝ Ամիրասաթեցի Խոջա Սաֆար: Մաղկոզը՝ անհայտ: Ժամանակը՝ 1636 թ.: Վայրը՝ Կոստանդնուպոլիս: Մանրագրություն՝ սույն արժեքավոր ձեռագիրը նվեր է ստացված Կահիրեից 1956 թվականի մարտ ամսին, պր. Հրանտ Նասիպյանի կողմից, Վեհափառ Հայրապետի նզդատով կատարած հովվապետական այցելության առթիվ:

(Ծառանակելի)